

Betänkandet SOU-201589 Ny museipolitik av Nordiska konservatorförbundet - Sverige

Sammanfattning

Nordiska konservatorförbundet – Sverige (NKF-S) anser att utredningen är väl genomförd. NKF-S instämmer i förslaget att en ny myndighet, Myndigheten för museer och utställningar, inrättas med i huvudsak de uppgifter utredaren föreslagit. Vi ställer oss positiva till förslaget om införande av en svensk museilag. Som fackmän inom området samlingsförvaltning, bevarande och konservering anser vi att författningsförslaget bör förtydligas och kompletteras på området samlingsförvaltning. Förslag till uppdrag för ny myndighet bör förtydligas med hänseende på samlingsförvaltning som ett av museernas ansvarsområden.

Allmänna utlåtanden kring utredningen

NKF-S är eniga med utredningen om att det behövs en ny inriktning för den statliga museipolitiken. Inom konservatorsprofessionen har det länge påpekats att en lag som särskilt reglerar samlingsförvaltning skulle kunna underlätta för ett mer hållbart användande av det kulturarv som finns i Sverige. Vi är eniga om att utgångspunkten för ett lagförslag på museifrågan bör ta avstamp i de angränsande svenska lagarna, snarare än de museilagarna som finns i andra länder. Till skillnad från exempelvis bibliotekslagen bör det dock tas i beaktande att museilagen inte endast reglerar en verksamhet, utan även har betydelse för de kulturföremål som befinner sig i de svenska museisamlingarna långsiktigt förvaltas.

Vi ser positivt på att det i förslaget lyfts fram att lagen ska innehålla bestämmelser om såväl statliga, regionala och kommunala huvudmän. Det är även positivt med ökad samverkan mellan museerna, utan att det ska påverka museernas särart. Vi anser att det är viktigt att lyfta och ta tillvara på kompetenser på andra museer förutom centralmuseerna. Likväl ser vi mycket positivt på formuleringen i § 5 i författningsförslaget, liksom ambitionen att den nya museipolitiken ska säkra att museer inte ska kunna användas för att driva särskilda politiska agendor.

I utredningen nämns att museerna i alltför hög grad har styrts med utgångspunkt i rådande tidsanda. Ett mera hållbart sätt att förvalta är att ta ansvar för det redan insamlade materialet, att använda samlingar som informationsarkiv, och att se framtida användare som en av museernas målgrupper.

Samlingsförvaltning är ingen statisk kunskap, utan behöver också vara innovativ och nydanande. För att samlingsförvaltningsfrågor ska få utrymme att utvecklas museerna emellan anser NKF-S att det i förslagen ska inkluderas samverkansprojekt kring utveckling, forskning, utbyte och samordning mellan museerna även inom samlingsförvaltning och konserveringsvetenskap.

Vi är positiva till att formuleringen i författningsförslaget inte ålägger museibutikerna att drivas med vinstkrav. Det är viktigt att utbudet i museibutikerna ger ett mervärde för besökarna snarare än att butiksverksamheten tjänar ett egensyfte.

Särskilt betänkande kring förslaget om Myndigheten för museer och utställningar

NKF-S instämmer i förslaget att en ny myndighet, Myndigheten för museer och utställningar, inrättas. För att kunna främja utvecklingen av en museiverksamhet av god kvalitet bör det inom den nya myndigheten finnas kompetens inom samlingsförvaltning. Ett upprättande av en ny myndighet med huvudsaklig fokus på museiorganisatoriska och publika frågor kan annars innebära en risk för att den gamla splittringen mellan de olika kompetensområdena på museerna fortsätter att gälla. Den myndighet som idag har den mest naturliga kontaktytan mot museer och utställare, Riksutställningar, har inget uppdrag att aktivt arbeta med samlingsförvaltningsfrågor. Riksantikvarieämbetet, som idag har en välutvecklad och välfungerande kunskapsbank och spetskompetens inom samlingsförvaltning och konserveringsvetenskap, når främst den kulturvårdande kompetensen på museerna. I och med ett upprättande av en ny myndighet i Sverige finns en unik möjlighet att styra museernas verksamhet i en ny positiv riktning, där den publika verksamheten inte separeras från den samlingsförvaltande och bevarande verksamheten. NKF-S anser att konserveringsvetenskapliga frågor, samt frågor om utveckling av stöd för god samlingsförvaltning, fortsatt bör ligga på Riksantikvarieämbetet. Frågor kring implementering

av den kunskap som finns kring samlingsförvaltning liksom kvalitetssäkring inom samlingsförvaltning bör ingå i Myndigheten för museer och utställningars uppdrag.

Till samlingsförvaltningen hör frågor om olika slags värden i det kulturhistoriska materialet i samlingar, frågor om insamlingssyfte, bevarandesyfte, och frågor om resursfördelning.

Kulturpolitik ska inte styra vad museerna väljer att samla in, bevara eller hur de ska fördela sina resurser. Däremot anser NKF-S att den föreslagna myndigheten bör befatta sig med frågor om hur museerna säkrar en demokratisk och långsiktigt hållbar arbetsgång vad gäller insamling, bevarande, gallring och andra aspekter av samlingsförvaltning, allt med hänseende på kvalitetssäkring.

Särskilda förslag till Författningsförslag (s.17-20)

För att förebygga att lagen upplevs som tandlös, bör den i inledningsformuleringen hänvisa till samtida internationella etiska överenskommelser på museiområdet.

Avsnitt	Förslagstyp	Formulering	Förklaring
2 §	Komplettering	Med ett museum avses i denna lag en institution som bedriver utställningsverksamhet som är öppen för allmänheten och som har avlönad personal. Museer är institutioner som i många fall, men inte nödvändigtvis, har en samling kulturföremål knuten till sig.	NKF-S är eniga med utredningen om att lagen inte bör förutsätta att museer har egna samlingar. Det är dock så att många institutioner som själva kallar sig för museum har en samling knuten till sig. Vi anser att detta faktum bör erkännas i lagen för att inte riskera att underminera grunden för museernas omfattande samlingsförvaltningsarbete.

5 §	Komplettering	<p>En huvudman för ett museum inom det allmänna museiväsendet får inte vidta åtgärder som syftar till att inskränka museets fria förmedling av kunskap och upplevelser. Huvudmannen är ansvarig för att förvaltningen av en eventuell samling, som är knuten till ett museum, genomförs på ett ändamålmässigt sätt.</p>	<p>NKF-S anser att en museilag, förutom att reglera den övergripande riktningen för museiverksamheterna, ofrånkomligen även reglerar förvaltningen av de kulturföremål som befinner sig i samlingarna och därmed i allmänhetens ägo. Detta faktum bör erkännas i lagtexten genom att fördela det slutgiltiga ansvaret för en ändamålmässig förvaltning till huvudman.</p>
10 §	Komplettering	<p>Museerna i det allmänna museiväsendet ska aktivt förvalta sina samlingar för att nå verksamheternas mål. Samlingsförvaltning innebär såväl en ändamålmässig utveckling av samlingar genom insamling och gallring, som vård och användande av samlingen. Museisamlingar är kulturföremål och omfattas i många fall av kulturmiljölagens bestämmelser om utförelse och återlämnande av kulturföremål (1988:950).</p>	<p>Förtydligande om vad aktiv samlingsförvaltning innebär bör finnas med i bestämmelsen.</p> <p>NKF-S anser dessutom att denna paragraf som berör samlingsförvaltning och samlingar ska hänvisa till befintlig lag som rör kulturföremål.</p>

11 §	Ändring	Museer som omfattas av museilagen får överlåta lös egendom som ingår i de museisamlingar de förvaltar genom gåva eller byte eller försäljning om egendomen inte behövs i verksamheten	Möjligheten att överlåta lös egendom skal inte endast gälla statliga museer, utan alla museer som omfattas av museilagen. Viktigt att museerna ges rätt till att gallra i sina samlingar, men anledningen får inte endast vara att man ska undvika skenande kostnader för samlingsförvaltning, se sid.13 NKF-S avfärdar helt förslag om försäljning av föremål, då detta kan strida mot villkoren för hur samlingarna förvärvats.
11 §	Ändring	De statliga museerna får överlåta lös egendom som ingår i de museisamlingar de förvaltar genom gåva eller byte försäljning om egendomen bedöms att inte behövas för verksamheten.	NKF-S anser att det är viktigt att en museilag erkänner att beslut som tas om gallring alltid är bedömningar med utgångspunkt i rådande tidsanda – även om de är välunderbyggda sådana. Genom att erkänna att en bedömning kan ifrågasättas av kommande generationer, pekar man även på vikten att motivera beslutet.

14§	Kräver förtydligande	I syfte att ge alla tillgång till museernas samlade resurser ska museer och museihuvudmän inom det allmänna museiväsendet samverka, bland annat genom att utan oskäligen avgifter eller administrativa hinder ställa föremål ur de egna samlingarna till varandras förfogande.	Museerna måste kunna få full kostnadstäckning för omkostnader vid utlån av föremål för administration, material, konservering hantering och transport.
-----	----------------------	---	--

Särskilda förslag till förordning om statsbidrag till samverkansprojekt i museisektorn (s.23-25)

Utredningen föreslår att inriktningen för den nationella museipolitiken bör frigöra samverkansmedel i sektorn. Detta bör även avse samverkansmedel för samlingsförvaltning, inte minst i relation till det publika arbetet på museerna. Det behöver skapas möjligheter att hitta gemensamma mål mellan dessa båda delar av museiarbetet.

Avsnitt	Förslagstyp	Formulering	Förklaring
2§	Ändring	Ändamålet med statsbidraget är att främja utveckling och förnyelse av verksamhet inom det allmänna museiväsendet med utgångspunkt i museilagen (2016:XX) samt att främja spridningen av utställningar, annan publik verksamhet och kunskap kring samlingsförvaltning i hela landet.	För att främja att samlingsförvaltning blir en aktiv del av museets verksamhet är det viktigt att man även kan söka samverkansmedel mellan museer för detta.

4§	Ändring	Vid fördelning av bidrag ska särskilt beaktas att det planerade samverkansprojektet bidrar till att sprida utställningar, annan publik verksamhet och kunskap kring samlingsförvaltning i hela landet.	För att främja att samlingsförvaltning blir en aktiv del av museets verksamhet är det viktigt att man även kan söka samverkansmedel mellan museer för detta.
----	---------	---	--

Charlotta Bylund Melin
Ordförande NKF-S

Alissa Anderson
Ledamot NKF-S

Pia Christensson
Suppleant NKF-S